

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ**

**Кваліфікаційна робота
магістра**

**на тему ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ПРАВНИЧОЇ
ТЕРМІНОЛОГІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Виконав: студент 2 курсу,
групи 8.0352-1 а-з
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови
та літератури (переклад включно),
перша-англійська
освітньо-професійної програми
Мова і література (англійська)
Степченков Владислав Віталійович

Керівник: д. ф. н., проф. Козлова Т. О.

Рецензент: д. ф. н., проф. Приходько Г. І.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології

Кафедра англійської філології та лінгводиактики

Освітній рівень магістр

Спеціальність 035 Філологія

Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно),
перша – англійська

Освітньо-професійна програма Мова і література (англійська)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В. о. Завідувача кафедри

Надточій Н. О.

« ____ » _____ 2023 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
СТЕПЧЕНКОВУ ВЛАДИСЛАВУ ВІТАЛІЙОВИЧУ

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Формування англійськомовної правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Козлова Тетяна Олегівна, д.ф.н., професор

затверджені наказом ЗНУ від «11» квітня 2023 року № 516-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 5 грудня 2023

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту) термінологія, англійська мова як лінгва-франка, юридичний дискурс, євроінтеграція, уніфікація правничої сфери.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

1) здійснити огляд теоретичних джерел; 2) проаналізувати різноманітні засоби мультимодальної комунікації 3) виявити роль засобів, які призводять до креолізації реклами

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи (проєкту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
Вступ	Козлова Т. О., д.ф.н., проф.	10.10.2022	10.11.2022
Розділ 1	Козлова Т. О., д.ф.н., проф.	10.11.2022	10.12.2022
Розділ 2	Козлова Т. О., д.ф.н., проф.	10.12.2022	10.03.2023
Висновки	Козлова Т. О., д.ф.н., проф.	10.09.2023	11.09.2023

6. Дата видачі завдання 11.04.2023

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проєкту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	грудень 2022	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	січень 2023	виконано
3.	Написання вступу	лютий 2023	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	червень 2023	виконано
5.	Написання практичного розділу	липень 2023	виконано
6.	Формулювання висновків	вересень 2023	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2023	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	грудень 2023	виконано
9.	Захист	грудень 2023	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант

(підпис)

В. В. Степченко
(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

Т. О. Козлова
(ініціали та прізвище)

Нормоконтролер

(підпис)

Е. О. Веремчук
(ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 55 стор., 68 джерел

Об'єкт дослідження: англійськомовна правнича термінологія.

Мета роботи: аналіз особливостей формування інновацій в англійськомовній правничій термінології в умовах євроінтеграційних процесів.

Теоретико-методологічні засади: концепції та методи, що визначають сучасні підходи до вивчення галузевої термінології, зокрема у контексті євроінтеграційних процесів.

Отримані результати: результати вказують на різноманітність та динамічність англійськомовної термінології у сфері права ЄС. Особливості застосування юридичної термінології ЄС полягають в тому, що реформа внутрішнього законодавства країн-членів ЄС та його наближення до світових стандартів потребує ретельного вивчення європейського законодавства. Зокрема, визначальним аспектом поточного виклику є правильне використання та загальні підходи до використання юридичної термінології.

Ключові слова: англійська мова, інституційний дискурс, правнича термінологія, євроінтеграція

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	8
1. 1 Термінологія та її функції	8
1. 2 Правнича термінологія: загальна характеристика	12
1. 3 Аспекти юридичного термінознавства	15
РОЗДІЛ 2 ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	21
2. 1 Чинники формування сучасної англійськомовної правничої термінології	21
2. 2 Шляхи та способи утворення сучасної правничої термінології в англійській мові	25
2. 3 Поліаспектний аналіз особливостей термінологічних інновацій у правознавчій сфері ЄС	30
2. 4 Виклики та перспективи формування англійськомовної правничої термінології ЄС	36
ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48

ВСТУП

Зовнішньополітична діяльність Євросоюзу та України (див. «Конституції України», Стаття 18 [Конституція України]) спрямована на забезпечення національних інтересів і безпеки країн шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права. Одним з головних зовнішньополітичних векторів є європейська інтеграція. Європейська інтеграція - це подальше політичне та інституційне зближення країн з ЄС та еволюційне просування до кінцевої мети інтеграції до Європейського Союзу, яке передбачає адаптування законодавства до норм ЄС та Ради Європи як ключовий інтеграційний елемент; поглиблення відносин європейських держав з НАТО як однією з основних складових всеохоплюючої системи європейської стабільності та безпеки [Проект].

Правовою основою відносин між країнами-членами ЄС є угоди про партнерство та співробітництво з широкого кола політичних, торговельно-економічних та гуманітарних питань. Крім того, укладено низку галузевих угод та документів міжнародно-правового характеру, згідно з якими здійснюється співробітництво між країнами-членами ЄС з одного боку та іншими країнами, зокрема Україною, з іншого боку.

Актуальність теми дослідження обумовлена низкою чинників.

По-перше останнім часом активність процесів євроінтеграції значно прискорюється, що вимагає дотримання європейських стандартів та норм у різних галузях життєдіяльності суспільства. Одним з основних завдань європейської інтеграції є забезпечення юридичної гармонізації та взаємодії між правовими системами різних країн. Це ставить перед юридичними системами країн, залучених до євроінтеграційних процесів, вимогу введення в галузевий обіг відповідної правничої термінології.

По-друге, англійська мова є мовою міжнародного спілкування та є мовою, якою користуються більшість міжнародних організацій, таких як ООН, ЄС, ЮНЕСКО тощо. Тому знання англійської правничої термінології є важливим для практикуючих юристів, науковців та студентів, що мають намір працювати в галузі права. По-третє, в умовах глобалізації та розширення міжнародного співробітництва, застосування англійськомовної, а отже й міжнародної, правничої термінології є необхідністю для успішного ведення бізнесу, укладання міжнародних угод та співпраці з іноземними партнерами [Касяненко 2011; 2013]. В процесі номінації певних нових понять чи явищ термінологи фахівці часто послуговуються англійською мовою, яка в ХХ ст. остаточно стала єдиним глобальним мовним кодом, мовою лідерства [Зацний 1997; 2004; 2008; 2014; Касяненко 2013]. Саме тому дослідження проблеми формування англійськомовної правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів має велике значення для підготовки фахівців у галузі права, їхньої подальшої професійної діяльності в умовах європейської інтеграції різних країн, зокрема України [Черноватий 2017], а також для підвищення ефективності взаємодії партнерів у правовій сфері [Gardner 2015].

Сучасне термінознавство спирається на давні традиції дослідження галузевої лексики [Білозерська 2010; Munoz 2010]. Глибоко і всебічно вивчені такі теоретичні питання, як визначення поняття «термін» [Казак 2018; Карабан 2002; Чайка 2020; Мазуріна 2022; Дудок 2006; Долинський 2019], види термінів [Дмитрасевич 2016; Chaika 2019], їх формування [Дмитрасевич 2016; Дудок 2006; Радченко 2000] та функціонування [Кочан 1992; 2008; Михайлова 2003; Михайлова 2002; Турчин 2004]. Численні дослідження зарубіжних та вітчизняних науковців присвячені багатоаспектному аналізу терміносистем різних галузей життєдіяльності суспільства: економіки, сільського господарства, культури, мистецтва, політики, медицини, лінгвістики тощо [Пілецька 2008; Романова 2012; Помірко, Дудок 2016; Chaika 2019]. Не залишаються поза увагою мовознавців і питання правничої термінології [Дмитрасевич 2016;

Долинський 2019; Шаблій 2008; Harvey 2003]. Проте вплив соціальних змін на формування терміносистем потребує глибшого вивчення. Важливе питання впливу євроінтеграційних процесів на формування англійськомовної правничої термінології залишається нерозв'язаним [Лазарєв 2021].

Об'єкт дослідження становить англійськомовна правнича термінологія.

Предметом дослідження є вплив євроінтеграційних процесів на розвиток англійськомовної правничої термінології.

Мета дослідження полягає в аналізі особливостей формування інновацій в англійськомовній правничій термінології в умовах євроінтеграційних процесів.

Реалізація мети передбачає розв'язання таких **завдань**:

- систематизувати досягнення філологів щодо теоретичних питань термінознавства;
- критично оглянути результати досліджень, які стосуються розвитку та функціонування термінологічних систем різних мов;
- визначити стан формування англійськомовної правничої термінології;
- з'ясувати особливості функціонування правничої термінології в межах інституційного євродискурсу.

Дослідження зумовило застосування комплексу **методів і методик**: методу *суцільної вибірки* й *описового методу* — для інвентаризації та інтерпретації мовних одиниць; *методики безпосередніх складників* — для визначення морфологічної будови термінологічних інновацій та етапів їх формування (основа > похідна одиниця); методу *аналізу словникових дефініцій*, *етимологічного* й *контекстологічного* аналізу термінів для розкриття змісту одиниць; метод компонентного аналізу для розкриття семантичної структури термінів; елементи соціолінгвістичного та функційного аналізу для дослідження чинників формування та функціонування правничих термінів.

Матеріал дослідження становить авторська картотека, що складається з 325 одиниць, виокремлених зі словників, електронних баз даних.

Джерела ілюстративного матеріалу охоплюють термінологічні словники в галузі права та євроінтеграції, а також глосарії правничих термінів, представлені на офіційному сайті Євросоюзу *EUR-lex* [EUR-lex].

Особистий внесок: розроблено послідовну методику аналізу формування термінологічних інновацій у правничій сфері внаслідок процесів євроінтеграції.

Теоретичне значення роботи полягає в тому, що вона поглиблює уявлення про особливості впливу соціальних змін на структуру та зміст лексику. Робота є певним внеском у розвиток традиційних та новітніх галузей мовознавства: контрастивне і загальне мовознавство, термінознавство, регіоналістика та соціолінгвістика.

Практична цінність роботи: полягає у можливості використання результатів та ілюстративного матеріалу дослідження у викладанні курсів із загального мовознавства (розділи «Мова і соціум»), лексикології (розділи «Морфологічна структура слова», «Словотвір», «Термінологія»). Ілюстративний матеріал дослідження може бути використаний при укладанні лексикографічних та навчально-методичних посібників, у написанні наукових робіт різних освітньо-кваліфікаційних «рівнів».

Структура й обсяг роботи. Робота складається зі вступу, 2 розділів, висновків, списків використаних джерел.

У **Вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, визначено його мету, завдання, об'єкт і предмет, схарактеризовано методи аналізу й фактичний матеріал, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів, наведено дані про апробацію результатів дослідження.

У **першому розділі** «Теоретичні проблеми дослідження англійськомовної правничої термінології» розглянуто поняття «термін», види термінологічної лексики, її функції, розроблено методику дослідження .

Другий розділ «Формування англійськомовної правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів» містить аналіз чинників та особливостей формування інновацій у правничій терміносистемі сучасної англійської мови.

У **Висновках** підсумовано головні результати дослідження.

Загальний обсяг – 55 сторінок, з них основний текст становить 48 сторінок. Кількість використаних теоретичних джерел – 45, лексикографічних джерел – 8, джерел ілюстративного матеріалу – 15 позицій.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1.1 Термінологія та її функції

Термінологія - це система лексичних одиниць (слів та словосполучень), які застосовуються у певній галузі знання, техніки, науки, бізнесу, мистецтва тощо. Терміни створюються на позначення різноманітних понять, явищ, реалій або дій, пов'язаних з діяльністю у конкретній сфері [Карабан 2002; Дудок 2006; Казак 2018; Долинський 2019; Чайка 2020; Мазуріна 2022]. У такий спосіб терміни виявляються стислими визначеннями / дефініціями спеціальних понять.

Між терміном як позначенням поняття і позначуваним поняттям встановлюються складні відносини. Їх складність полягає в неоднозначності. Часто два чи більше термінів використовуються для позначення одного й того ж поняття / концепту, а, отже, в лексичній системі позначувальні вступають у відношення змістової тотожності, тобто синонімії. Як правильно зазначає І. М'ягkota [М'ягkota 2014], в літературній мові синонімія допомагає уникнути повторень слів, урізноманітнює мовлення. Щодо синонімії в термінології, існують різні погляди стосовно того, чи є це явище позитивним чи негативним. Деякі мовознавці [Кочан 1992; 2008; Михайлова 2003; Михайлова 2002; Радченко 2000; Романова 2012; Турчин 2004] вважають, що синонімія в термінах є загальним процесом, і її не слід повністю відокремлювати від синонімії загальної мови. Немає однозначних підстав вважати синонімію термінів негативним або зайвим явищем, оскільки термінологічна лексика також підпорядкована правилам літературної мови. Основними критеріями виділення синонімів в термінології авторка вважає

подібність семантичного складу та можливість взаємозамінності в певному контексті. Різноманітність підходів до вивчення синонімії термінів засвідчує уживання різних позначень цього явища, зокрема *синонімія, дублетність, варіантність, еквівалентність; синонімічні терміни, терміни-синоніми, термінологічні синоніми* тощо. Основними критеріями виділення синонімів є тотожність чи близькість семного складу, а також здатність чи нездатність до взаємозамінності в певному контексті [Булаховський 1995, с. 32].

Ще один проблемний аспект термінології полягає в диференціації значень термінологічних одиниць. Терміни в різних галузях і, зокрема у сфері права, можуть бути багатозначними, і їхні різні значення актуалізуються залежно від конкретного контексту. Тому важливо коректно та точно застосовувати їх відповідно до юридичних вимог. Некоректно використані терміни можуть спричинити помилки та непорозуміння в правовій практиці, що може мати негативні наслідки для сторін правових відносин. Важливо зазначити, що попри вимоги моносемічності до ідеальних термінів як знаків терміносистем, усе ж багатозначні терміни – явище, що часто трапляється в науковій мові. Як наполягає Т. Дячук [Дячук 2019], існує міжсистемна та внутрішньосистемна багатозначність. Полісемія термінів – типове явище, її причиною є «еволюція логічної сфери, що спричиняє появу в термінологічних одиницях нових лексико-семантичних варіантів» [Бурлакова, Дячук 2019, с. 10].

У правовій сфері термінологія відіграє важливу роль: “While legal concepts frame legal knowledge and take center stage in law, the discipline of terminology has traditionally been about concept description” [Wajcic 2017, с. 5]. Обсяг функцій доволі широкий. Стисло розглянемо функції юридичних термінів. До таких можна віднести наступні: акумулятивну, функцію уніфікації / стандардизації.

Акумулятивна функція правничої термінології полягає в тому, що застосування спеціальної лексики дозволяє зберігати стабільність та єдність правової системи, уникнути непорозумінь, сприяє розвитку науки та практики.

Функція уніфікації реалізується через те, що термінологія в праві забезпечує точність та єдність юридичної мови [Onufrio 2009]. Використання стандартизованих термінів дозволяє уникнути двозначності та неоднозначності юридичних понять та термінів, сприяє однозначності та зрозумілості для всіх учасників правових відносин. Окрім того, термінологія допомагає зберігати правову культуру та стабільність правової системи [Avila 2016; Ваайі 2012]. Використання стандартних термінів дозволяє зберігати юридичну інформацію в чіткому та систематизованому вигляді, що сприяє збереженню та передачі знань з покоління в покоління.

У контексті євроінтеграційних процесів, використання та створення єдиного європейського правового простору термінологія має особливе значення. Вимоги європейського законодавства, зокрема директиви та регуляції, передбачають використання єдиних термінів та понять, що є необхідною умовою для взаємної зрозумілості та ефективного виконання правових актів на рівні Європейського Союзу.

Однак, виникнення європейської правничої термінології не означає відмову від національних термінів та понять. Національні правові системи залишаються незалежними та мають право використовувати свої терміни та поняття, проте вони повинні бути взаємно сумісними з європейськими стандартами термінології.

Також важливо зазначити, що формування правової термінології в умовах євроінтеграційних процесів потребує вивчення та аналізу правових систем різних країн, зокрема країн Європейського Союзу, а також уніфікованих правових термінів, що використовуються в європейських правових актах.

Отже, термінологія є важливим елементом правової системи, що забезпечує єдність та стабільність юридичної мови, сприяє точності та зрозумілості юридичних понять та термінів. Умови євроінтеграції вимагають уніфікації термінології та створення єдиного європейського правового простору, що потребує вивчення та аналізу правових систем різних країн та уніфікованих правничих термінів, що використовуються в європейських

правових актах. Забезпечення взаємної зрозумілості та ефективного виконання правових актів на рівні Європейського Союзу є надзвичайно важливим завданням, яке можливо досягти за допомогою стандартизації термінології та уніфікації правничих понять та термінів.

Створення єдиного європейського правового простору та уніфікація правничої термінології також сприяє забезпеченню рівних умов для всіх громадян та підприємств в Європейському Союзі. Оскільки різні країни мають різні правові системи та термінологію, уніфікована термінологія є необхідною умовою для забезпечення рівних можливостей для всіх учасників європейського ринку. Крім того, створення єдиного європейського правового простору та уніфікація правничої термінології сприяють забезпеченню більш ефективного захисту прав та інтересів громадян та підприємств у межах Європейського Союзу.

Реалізація єдиного європейського правового простору передбачає використання спільних правових інструментів, що вимагає уніфікованої термінології та стандартизованого підходу до визначення правових понять та термінів. Це становить виклик для національних правових систем, які повинні пристосуватися до нових вимог та забезпечити сумісність своїх правових норм з європейськими стандартами термінології.

Для досягнення цієї мети є необхідність у розробці спільної європейської термінології, яка б відображала загальні поняття та терміни, що застосовуються в різних правових системах. Це забезпечить взаємну зрозумілість та забезпечить єдність та стабільність юридичної мови в Європейському Союзі.

Сьогодні в межах Європейського Союзу існує програма з єдиної юридичної мови, що спрямована на підвищення якості юридичної мови в Європейському Союзі та забезпечення створення спільної європейської термінології. Програма передбачає проведення наукових досліджень, розробку рекомендацій та створення бази даних спільної юридичної термінології. Таким чином, досягнення єдиного європейського правового

простору залежить від ефективної реалізації цієї програми та співпраці між національними правовими системами та європейськими органами.

Уніфікація термінів є одним із важливих аспектів європейської правничої термінології є її роль у забезпеченні захисту прав та свобод громадян, які проживають в різних країнах Європейського Союзу. Захист прав громадян є однією з головних метою європейського права, а стандартизація термінології та уніфікація правничих понять та термінів допомагає досягти цієї мети.

Наприклад, у галузі прав людини поняття «рівність», «доступ до правосуддя», «свобода висловлювання», «право на приватне життя» та інші, мають точне європейське визначення, що є важливим для забезпечення захисту цих прав на рівні Європейського Союзу. Також, використання єдиних термінів та понять допомагає уникнути непорозумінь та розбіжностей в інтерпретації правових актів, що може відбутися при використанні різних національних термінів та понять.

Отже, стандартизація термінології та уніфікація правничих понять та термінів в європейському правовому просторі є надзвичайно важливою умовою для забезпечення єдності та стабільності юридичної мови, точності та зрозумілості юридичних понять та термінів, а також захисту прав та свобод громадян на рівні Європейського Союзу.

1. 2 Правнича термінологія: загальна характеристика

Правнича термінологія англійської мови є досить різноманітною та містить багато термінів, які мають відповідники в інших мовах. Проте, деякі терміни можуть мати різні відповідники в залежності від контексту вживання та специфіки правової галузі. Наприклад, терміни *compensation*, *restitution*, *indemnification* можуть перекладатися як «відшкодування» залежно від контексту та способу використання. Тому, для визначення точного перекладу

термінів необхідно враховувати їх контекстуальне значення та використання в практиці.

Англійська правнича термінологія також має багатий арсенал термінів, які можуть мати відповідники в українській мові. Однак, важливо зазначити, що англійська мова має свої особливості та нюанси, які не завжди можна точно відтворити українською мовою. Тому, при перекладі термінів необхідно враховувати не тільки лінгвістичні аспекти, а й правову специфіку термінології.

Для проведення термінологічного аналізу можна використовувати різні джерела, такі як законодавчі акти, спеціалізовані словники та енциклопедії, наукові статті та монографії, юридичні документи та рішення судів. Окрім того, корисним є також вивчення використання термінів у реальній практиці, наприклад, в текстах договорів, заяв, позовних заяв та інших документів, що використовуються в практиці юридичної діяльності.

Термінологічний аналіз є важливим етапом формування англійськомовної правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів. Він дозволяє визначити відповідності термінів української та англійської мов, а також вивчити їх використання та специфіку в правовій галузі. Для проведення термінологічного аналізу можна використовувати різні джерела, такі як законодавчі акти, словники та наукові статті, а також вивчення використання термінів у реальній практиці. Так, А. Ляшук [Ляшук 2007, с. 18] вважає, що у вербалізації понять права у системах термінів різних мов виявляється їх збіг та семантична близькість, а також безеквівалентність семантичних структур, етнокультурний компонент значення, що віддзеркалює своєрідність правових засад різних суспільств. Встановлено, зокрема, що у семантиці термінів різних мов виявляється більше спільних ознак, ніж відмінних. Істотні ознаки семантичних полів збігаються, наприклад у таких термінологічних позначеннях сфери права: укр. *право* – англ. *law*, укр. *покарання* – англ. *punishment*, укр. *особа* – англ. *person*, укр. *суд* – англ. *court*. Збіг термінів свідчить про подібність різних правових систем та їхню спільну

логіко-поняттєву основу. «Проте семантичні групи порівнюваних терміносистем характеризуються різною лексичною наповнюваністю залежно від ступеня соціальної значущості позначуваних понять» [Яцишин 2007, с. 101-102].

Необхідно зазначити, що термінологічний аналіз є важливим не тільки для формування правничої термінології, але й для забезпечення її однозначності та зрозумілості в різних контекстах. Оскільки право має величезний вплив на життя людей та суспільства в цілому, правничі термінологія повинна бути доступною та зрозумілою для кожного громадянина. Як справедливо зазначає М. Любченко, «право може бути ефективним регулятором суспільних відносин тільки тоді, коли його внутрішня і зовнішня форми відповідають найвищим стандартам юридичної техніки. Реалізація принципів права, прав і свобод людини і громадянина неможлива без визначеності, ясності та недвозначності правових приписів, у яких закріплюються норми права. Мова нормативно-правових та інших юридичних актів, юридичної науки і практики є одним із важливих показників рівня розвитку правової системи суспільства. Держава має бути зацікавлена в юридичній мові, зрозумілій для всіх учасників суспільних відносин, що стане надійним засобом комунікації в процесі правового регулювання, управління і судочинства» [Любченко 2015, с. 6].

Крім того, вивчення правничої термінології має важливе значення для забезпечення правової культури та правової свідомості в суспільстві. Люди повинні мати можливість розуміти свої права та обов'язки, а також бути в змозі захищати їх у разі порушення.

Отже, здійснення термінологічного аналізу є важливим етапом для розвитку правничої термінології в умовах євроінтеграції. Це дозволить створити єдину термінологію для спілкування з іноземними партнерами та забезпечити її зрозумілість та доступність для всіх громадян.

1.3 Аспекти юридичного термінознавства

Структура правничої термінології може варіюватися в залежності від сфери її застосування. Проте аспекти, які беруть до уваги в галузі юридичного термінознавства універсальні [Артикуца]. Доцільно розрізняти такі аспекти юридичного термінознавства: термінологічні одиниці, дефініції, джерела та сфери застосування термінів і дефініцій (законодавчі акти, довідкова література (словники), наукова література в галузі права, правнича документація):

- терміни та їх дефініції – це основні одиниці правової термінології, які використовуються в юридичних документах та законодавстві;
- концепти та поняття - абстрактні терміни, які мають певне значення в правовій термінології та використовуються для опису певних процесів та явищ в правовій галузі;
- спеціалізовані словники - джерела, які містять офіційні визначення термінів та їх використання в правовій галузі;
- законодавчі акти - документи, які містять нормативні визначення термінів та їх використання в правовій галузі;
- наукові статті та монографії - джерела, які містять аналіз та дослідження правової термінології, її ефективність та використання в практиці;
- рішення судів - документи, які містять визначення термінів та їх використання в правовій практиці, а також допомагають зрозуміти правову практику та її особливості;
- практичні документи - джерела, які містять реальні приклади використання правової термінології в практичній діяльності, такі як договори, заяви, позовні заяви та інші юридичні документи, в тому числі міжнародні

договори та угоди (документи, які містять визначення термінів та їх використання в міжнародній правовій практиці).

У процесі формування та уніфікації міжнародної англійськомовної правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів, слід враховувати походження термінів (в інших термінах – їх етимологію, тобто основи їх формування) та структурно-семантичні особливості термінологічних одиниць, які можуть бути представленими окремими лексемами або їх сполученнями, в тому числі і стійкими виразами (фразеологізмами). Усі види таких термінологічних одиниць регулярно трапляються в різних правових документах. Не менш важливим, на наш погляд, є культурний аспект правничої термінології. Він пов'язаний з урахуванням культурних та історичних особливостей країн, що має значний вплив на формування та розуміння правових термінів. Розглянемо зазначені вище аспекти детальніше.

Терміни та їх дефініції є основними одиницями правової термінології. Термін - це слово або словосполучення, що має точне визначення та використовується для позначення поняття чи явища в певній науковій галузі, в даному випадку - в правовій галузі. Дефініція терміну - це його офіційне визначення, яке викладається в спеціалізованих словниках та законодавчих актах. Використання правильної термінології є дуже важливим у правовій галузі, оскільки це дозволяє уникнути непорозумінь та помилок у тлумаченні законодавства, забезпечує точність та юридичну вірогідність документів.

У нашому дослідженні ми спираємося на визначення юридичного терміну, запропонованого П. М. Рабіновичем в юридичній енциклопедії: «юридичний термін – слово або словосполучення, що виражає поняття з правової сфери суспільного життя і має визначення в юридичній літературі (нормативно-правових актах, юридичних словниках, довідниках, енциклопедіях, наукових працях тощо)» [Юридична енциклопедія 2004, с. 482]. На його думку, юридичний термін співвідноситься з правовим поняттям. На конкретні поняття спирається правове знання. Саме поняття репрезентовані у звукових формах, а їх зміст, обсяг і структура є «логіко-

смісловою основою для окреслення термінологічного значення у формі дефініції, яка узагальнює найістотніші ознаки і взаємозв'язки правового явища» [Яцишин 2013, с. 100].

Термінологічна одиниця відрізняється від нетермінологічного слова. Е. Скороходько [Скороходько 2002, с. 35] вбачає цю різницю в тому, що терміну не властивий повний вияв рис загальноживаного слова: теоретично кожне слово може бути терміном, але воно стає ним тільки за умови актуалізації – виведенні його з лексико-семантичної системи загальнолітературної мови і включенні в систему термінів.

Спеціалізовані словники є важливим джерелом правової термінології, оскільки вони містять офіційні визначення термінів та їх використання в правовій галузі. Такі словники можуть бути створені як урядовими органами, так і незалежними дослідницькими групами або видавництвами. Спеціалізовані словники зазвичай містять детальні визначення термінів, що допомагає зрозуміти їх значення та використання в конкретному контексті. Крім того, такі словники можуть включати приклади вживання термінів у реальних ситуаціях, що допомагає зрозуміти їх застосування в практичній діяльності. У якості прикладів спеціалізованих словників у правовій галузі можна навести такі: *Black's Law Dictionary* [Black's], *Ballentine's Law Dictionary* [Ballentine 2010], *A Dictionary of Modern Legal Usage* [Garner 1995], *Oxford Dictionary of Law* [Law, Martin 2014], *West's Encyclopedia of American Law* [West's Encyclopedia 2005] тощо.

Законодавчі акти є одним з найважливіших джерел правової термінології. Ці документи містять офіційні визначення термінів, які використовуються в правовій галузі, а також нормативні акти, що регулюють їх застосування.

Законодавчі акти можуть бути різних рівнів: конституції, закони, постанови, розпорядження, рішення та інші. Кожен з цих документів містить визначення термінів, які використовуються в ньому. Законодавчі акти також містять положення, що регулюють застосування термінів в правовій практиці.

Наприклад, Конституція України містить визначення таких термінів, як «держава», «нація», «релігія», «свобода» та інші. Закони України містять визначення термінів, які стосуються певної сфери права, наприклад, Кодекс України про адміністративні правопорушення містить визначення термінів, які стосуються порушення адміністративного законодавства.

Наукові статті та монографії є важливими джерелами для аналізу та дослідження правової термінології. Вони містять інформацію про використання термінів у конкретних контекстах, їх точні визначення, а також огляди різних підходів до формування термінології в правовій галузі. Дослідження, проведені у наукових статтях та монографіях, можуть відобразити ефективність та неефективність використання термінології в практичній діяльності. Такі дослідження можуть бути корисними при формуванні та вдосконаленні правової термінології у відповідних галузях.

Рішення судів є важливим джерелом правової термінології, оскільки вони містять визначення термінів та їх використання в конкретних справах. Крім того, рішення судів є важливим інструментом для зрозуміння правової практики та її особливостей, оскільки вони дають приклади та ілюстрації застосування правових термінів у різних контекстах.

Практичні документи є важливим джерелом для вивчення правової термінології, оскільки вони містять реальні приклади використання термінів в юридичній практиці. Це можуть бути різноманітні документи, такі як договори, заяви, позовні заяви, рішення органів влади та інші. Через те, що практичні документи є конкретними та реалізованими у практичній діяльності, вони допомагають краще зрозуміти сутність термінів та їх використання в реальних ситуаціях. Однак важливо враховувати, що практичні документи можуть містити відмінності від документів, що нормативно визначають терміни, тому потрібно бути уважним і перевіряти документи з точки зору правової відповідності.

Міжнародні договори та угоди містять визначення термінів та їх використання в міжнародній правовій практиці. У цих документах

визначаються стандарти та правила, які застосовуються в міжнародних відносинах, тому розуміння правової термінології в цих документах є дуже важливим для ефективної міжнародної співпраці. Міжнародні договори та угоди можуть містити терміни, які не зустрічаються в національному законодавстві, тому для їх правильного розуміння необхідно вивчати міжнародну правову термінологію.

Концепти та поняття є важливими елементами правової термінології, оскільки вони використовуються для опису абстрактних ідей, процесів та явищ, що відбуваються в правовій галузі. Наприклад, такі концепти як «правосуддя», «законність», «державна влада» та інші, визначають загальні принципи та цінності, які лежать в основі правової системи. Використання концептів допомагає уникнути неоднозначності та неточності при формулюванні правових понять та термінів.

Етимологія вивчає походження слів, їх історію та зв'язки з іншими словами в мові. У правовій термінології знання етимології термінів може допомогти зрозуміти їх значення та використання в різних контекстах. Наприклад, слово укр. *конституція* походить від лат. *constitutio*, що означає «установлення» або «структурування», і вказує на основний закон країни, що установлює права та обов'язки громадян та держави. Як зазначено в юридичній енциклопедії, «юридичний термін за походженням може бути питомим національним (*відповідач, держава, закон, заповіт, злочин, суд, уряд*) або запозиченим, наприклад, *абандон* (франц.), *авізо* (італ.), *бойкот* (англ.), *вексель* (нім.), *евтаназія* (грец.), *ембудсмен* (швед.), *юриспруденція* (лат.). На основі поєднання національних та запозичених термінів і терміноелементів утворено значну кількість юридичних термінів (*експертний висновок, імунітет свідка, кримінально-вико-навче право*). Особливий вид запозичень – інтернаціональний термін латинського і грецького походження (*адвокат, алібі, інавгурація, конституція, політика, юстиція*). Власне, й саме слово *термінологія* складається з латинського елемента *terminus* – межа, та грецького *logos* – вчення» [Юридична енциклопедія 2004, с. 467].

Фразеологізми - це вирази, що складаються зі слів, які разом мають певне значення та вживаються як єдиний вираз. У правовій термінології такі вирази використовуються для точного вираження певних правових понять і термінів, а також для уникнення можливих помилок в текстах правових документів. Наприклад, «природна особа», «юридична особа», «захист прав та інтересів громадян та держави», «право власності» тощо. Фразеологізми є невід'ємною складовою частиною правової термінології, яка має свої особливості вживання та інтерпретації.

Культурні аспекти грають важливу роль в правовій термінології. Кожна країна має свою власну систему права, що базується на культурних та історичних традиціях, і це відображається у вживанні термінології.

Наприклад, у більшості країн, що базуються на системі англійського права, використовуються терміни, що мають своє коріння у спільному праві (*common law*), такі як *precedent* «прецедент», *tort* «цивільне правопорушення», *liability* «відповідальність» тощо. У країнах, що базуються на системі римського права, таких як Франція та Італія, використовуються інші терміни та вирази. Наприклад, фр. *responsabilité civile* «цивільна відповідальність», *arrêt* «рішення суду» тощо.

Отже, культурні аспекти впливають на переклад термінів між мовами. Наприклад, термін *freedom of speech* в англійській мові має інші відтінки значення, ніж його відповідник в українській мові - укр. *свобода слова*. Тому важливо враховувати культурні та історичні аспекти при вивченні та використанні правової термінології. Очевидно, що структура правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів містить різноманітні елементи.

РОЗДІЛ 2

ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНОЇ ПРАВНИЧОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

2.1 Чинники формування сучасної англійськомовної правничої термінології

Особливості формування англійської правової термінології в умовах євроінтеграційних процесів пов'язані з потребою в уніфікації правової термінології між різними країнами та забезпеченням спільного розуміння правових понять.

За способом формування терміни поділяються на власне юридичні та запозичені з інших сфер життєдіяльності суспільства. Наведемо приклади:

- власне юридичні терміни (*lawsuit, legislative power, incapacity*);
- запозичені терміни – із загальноживаної лексики (*activity*), спеціалізованих неправових сфер (укр. *афінаж, цінні папери, антиконкурентні узгоджені дії*, англ. *firearms*).

В умовах євроінтеграційних процесів англійська правова термінологія має стати основою для розуміння та застосування права в країнах, що входять до Європейського Союзу. Тому, у процесі формування англійської правової термінології, необхідно враховувати не тільки особливості самої мови, але й різноманітність правових систем країн, що використовують англійську термінологію.

Окрім того, формування англійської правової термінології в умовах євроінтеграційних процесів повинно враховувати зміни у системі права, а також вимоги щодо застосування термінології. Наприклад, необхідно враховувати зміну фокусу засобів доказування, що сталася з прийняттям Директиви про електронні докази у 2000 році. Формування англійської

правової термінології в умовах євроінтеграційних процесів є складним та довготривалим процесом, який потребує уваги до культурних та історичних особливостей країн, різних правових систем та змін в правовій дійсності. Крім того, важливим є забезпечення збереження значень та значущості термінів, що були сформовані вже раніше, а також розробка нових термінів для охоплення нових правових явищ.

Один із важливих аспектів формування англійської правової термінології в умовах євроінтеграції - це використання міжнародних правових документів, таких як Конвенції та Рекомендації Ради Європи, Директиви та Регламенти Європейського Союзу, та інших міжнародних угод, що забезпечують єдність та уніфікацію правової термінології.

Крім того, важливим є залучення фахівців з різних країн та правових систем до процесу формування правової термінології, що дозволить уникнути помилок та забезпечить більш повне та точне розуміння правових понять.

Формування англійської правової термінології в умовах євроінтеграційних процесів вимагає комплексного підходу, який враховує культурні та історичні особливості країн, різні правові системи та зміни в правовій дійсності. Важливо забезпечити єдність та уніфікацію правової термінології, що може бути досягнуто за допомогою міжнародних правових документів, а також залучення фахівців з різних країн та правових систем до процесу формування правової термінології. Це забезпечить більш повне та точне розуміння правових понять і допоможе уникнути помилок.

Отже, формування англійської правової термінології в умовах євроінтеграційних процесів має на меті забезпечення єдності та уніфікації правової термінології між країнами, що є важливим чинником для забезпечення правової стабільності та взаєморозуміння між народами.

Євроінтеграційні процеси мають великий вплив на формування правничої термінології в Україні. Це пов'язано з необхідністю адаптувати національну законодавчу базу та правову термінологію до європейських стандартів. Це передбачає не лише переклад та використання європейських

норм та стандартів, а й створення власної правової термінології на англійській мові, яка відповідала б міжнародним стандартам та сприяла б зрозумінню українських законів та правових актів.

У цьому контексті, українські правники та перекладачі активно займаються створенням нових термінів та адаптацією вже існуючих до європейських стандартів. Наприклад, замість терміна укр. *кримінальна справа* використовують *кримінальний процес*, що відповідає європейському поняттю англ. *criminal proceedings*. Також з'являються нові терміни, які пов'язані з європейським правом, *directive, regulation*, а також англ. *the Court of Justice of the European Union* “one of the institutions of the EU, the highest court in the European Union that interprets and protects the EU law, considers legal disputes between national governments and European Union institutions. A person, business or association may appeal to CJEU when they decide to take an action against an EU institution, in case their rights have been violated”, укр. *Суд справедливості Європейського Союзу, Європейський суд, Суд справедливості* (вся судова система ЄС). Наведемо приклади уживання терміну: “*The history of the Court of Justice of the European Union is the narrative of the founding and, later, the transformation of a new court in its own right in post-war Europe*” [Tamm 2013, p. 9]; “*Hardline Brexiters have urged the government to remove the UK from the jurisdiction of the European Union’s highest court, the European court of justice (ECJ) in Luxembourg as soon as possible and make the UK Supreme Court “supreme”*” [Bowcott 2017].

Українські правники та перекладачі також використовують міжнародні правові документи, щоб уникнути недоречного вживання термінів та понять. Наприклад, щоб описати поняття «профілактичне заходи», можна скористатися терміном “preventive measures”, який використовується в міжнародних правових документах та має точне значення.

У цілому, впровадження європейських стандартів та адаптація правової термінології до міжнародних стандартів є важливим кроком для розвитку правової системи в Україні та сприяє її інтеграції у світову спільноту.

Важливо зазначити, що адаптація української правової термінології до європейських стандартів не обмежується тільки на англійську мову. Україна зобов'язалася адаптувати свою законодавчу базу та правову термінологію до всіх мов Європейського Союзу. Тому українські правники та перекладачі також працюють над адаптацією термінів до мов інших країн-членів ЄС, таких як французька, німецька, італійська та інші.

Адаптація правової термінології до європейських стандартів є важливим кроком для розвитку правової системи України та її інтеграції в європейський правовий простір. Це дозволить забезпечити більшу якість та точність у використанні термінів та понять, а також зробить українську правову систему більш зрозумілою та доступною для міжнародного співробітництва.

Українські правники та перекладачі мають велику відповідальність за створення та використання правової термінології на міжнародному рівні. Вони повинні дотримуватися встановлених стандартів та правил використання термінів, а також бути відкритими до нових ідей та підходів у цій галузі.

Крім того, важливо враховувати культурні та історичні особливості України при формуванні правової термінології на англійській мові. Наприклад, українське право містить багато понять та термінів, які пов'язані з українською історією та культурою, і які не мають точного аналогу в європейському праві. Тому українські правники та перекладачі повинні знайти оптимальний спосіб перекладу та використання таких термінів, щоб не порушувати точність та зрозумілість правових документів.

Слід враховувати регіональні відмінності в українській правовій термінології. Україна має різноманітні регіональні особливості, які відображаються в правових традиціях та термінології. Тому при створенні англійської правової термінології для України, необхідно враховувати ці відмінності та забезпечувати їх належне представлення. Українські правники та перекладачі продовжують активно працювати над формуванням та розвитком англійської правової термінології відповідно до європейських стандартів та міжнародних практик. Це дозволяє забезпечити точність та

зрозумілість українських правових документів для іноземних колег та бізнес-партнерів, що забезпечує ефективну комунікацію та сприяє розвитку міжнародних стосунків України.

З метою забезпечення якості та точності перекладу, перекладачі повинні мати досвід у сфері права та розуміння контексту, в якому вживається термінологія. Для досягнення цього перекладачі можуть пройти спеціальні курси та отримати сертифікати від відповідних організацій, наприклад, від Міністерства юстиції України.

Важливим аспектом є співпраця між правниками та перекладачами. Це може включати проведення консультацій з питань термінології, використання спеціальних програм для перекладу, які мають функцію пошуку та порівняння законодавчих актів, а також взаємне коригування та перевірку перекладу.

Отже, сьогодні правнича термінологія в англійській мові є важливим інструментом у міжнародному правовому просторі, а Євроінтеграційні процеси стимулюють зміни. Тому, розвиток та адаптація правничої термінології відповідно до сучасних міжнародних стандартів є важливим завданням для правників та перекладачів.

2.2 Шляхи та способи утворення сучасної правничої термінології в англійській мові

Основні способи формування англійської правової термінології включають наступні:

- узагальнення відповідних термінів із різних юридичних систем – цей спосіб полягає у зіставленні та узагальненні термінології різних юрисдикцій, що дозволяє створювати єдині стандарти та спільні терміни;
- калькування – цей метод полягає в буквальному перекладі термінів з іноземних мов, що може бути корисним у випадках, коли відсутні стандартні

терміни в англійській мові. Однак, використання цього методу може призвести до неправильного розуміння термінології;

- формування нових термінів –цей метод полягає у створенні нових термінів, які є результатом поєднання частин слів або інших методів словотворення. Цей метод дозволяє створювати нові терміни, які відповідають новим явищам та технологіям;

- використання еквівалентних термінів: – цей метод полягає у використанні термінів, які мають аналогічне значення в англійській мові. Використання еквівалентних термінів дозволяє забезпечити точне розуміння термінів та уникнути неточностей у перекладі;

- адаптація існуючих термінів – цей метод полягає у внесенні змін до існуючих термінів з метою адаптації їх до англійської мови та уніфікації термінології.

Ці способи можуть використовуватися окремо або в комбінації для формування англійської правової термінології. Кожен метод має свої переваги та недоліки, тому їх використання повинно бути обґрунтовано та залежати від конкретної ситуації. Наприклад, узагальнення термінів з різних юрисдикцій може бути корисним для створення єдиного стандарту, але при цьому слід враховувати різні правові традиції та контексти. Калькування може бути корисним для перекладу стандартних термінів, але не слід використовувати його для нових концепцій. Формування нових термінів може бути корисним для відображення нових явищ та технологій, але потребує обґрунтування та пояснення їх значення. Використання еквівалентних термінів може допомогти уникнути помилок, але потребує знання аналогічних термінів та їх значень. Адаптація існуючих термінів може допомогти забезпечити уніфікацію термінології, але потребує уважного відбору термінів та обґрунтування змін.

При узагальненні термінів з різних юрисдикцій, необхідно враховувати правові традиції та контексти, щоб уникати помилок. При калькуванні термінів слід використовувати його лише для стандартних термінів, а не для

нових концепцій, щоб уникнути суперечностей та зберегти точність термінології.

Адаптація існуючих термінів може допомогти забезпечити уніфікацію термінології, але потребує уважного відбору термінів та обґрунтування змін, щоб зберегти точність термінології. Використання комбінації різних методів може допомогти досягти максимальної точності та ефективності при формуванні англійської правової термінології.

У процесі формування англійської правової термінології можна використовувати різні методи, такі як узагальнення термінів з різних юрисдикцій, калькування термінів, створення нових термінів, використання еквівалентних термінів та адаптація існуючих термінів. Кожен з цих методів має свої переваги та недоліки, тому їх використання повинно залежати від конкретної ситуації та потреб.

Важливо враховувати правові традиції та контексти при узагальненні термінів з різних юрисдикцій, використовувати калькування тільки для стандартних термінів, створювати нові терміни з обґрунтуванням та поясненням їх значення, використовувати еквівалентні терміни для уникнення непорозумінь, та обґрунтовувати зміни при адаптації існуючих термінів. Комбінація цих методів може допомогти досягти максимальної точності та ефективності при формуванні англійської правової термінології.

Враховуючи ці принципи, можна створити точну та зрозумілу термінологію, для ведення документації та комунікації.

Аналіз ефективності застосування різних методів англійської правової термінології може бути корисним для визначення найкращого методу в конкретній ситуації. Наприклад, при узагальненні термінів з різних юрисдикцій, використання методу адаптації існуючих термінів може бути більш ефективним, ніж формування нових термінів, оскільки це допоможе забезпечити уніфікацію термінології. Комбінація різних методів може допомогти досягти максимальної точності та ефективності при формуванні англійської правової термінології.

Формування англійськомовної правничої термінології має велике значення для правничої галузі, оскільки вона є основою взаєморозуміння між юристами з різних країн та культур. Деякі практичні аспекти, які слід враховувати при формуванні англійськомовної правничої термінології, включають наступне: особливості контексту, уніфікація, культурні універсалії та розбіжності.

Терміни повинні відповідати конкретному правовому контексту та мати чітке визначення. Наприклад, термін *tort* використовується в цивільному праві для позовів за завдану шкоду, але не використовується в кримінальному праві.

Уніфікація термінів - важливо мати єдиний термін для одного правового поняття, щоб уникнути непорозумінь та спотворень права. Наприклад, термін *intellectual property* використовується в англійській правовій термінології, щоб охарактеризувати патенти, авторські права, товарні знаки тощо.

Врахування міжкультурних різниць - при формуванні англійської правової термінології необхідно враховувати різні культурні особливості та традиції різних країн. Наприклад, термін *fair use* в американському авторському праві відрізняється від терміна *fair dealing* в британському авторському праві.

Створення нових термінів - з розвитком права та технологій постійно виникають нові поняття, які необхідно відобразити у правовій термінології. Наприклад, термін *cyberbullying* виник з поширенням Інтернету та соціальних мереж, і тепер використовується у правовому контексті. Правнича термінологія постійно розвивається, тому необхідно забезпечувати оновлення та актуалізацію термінів, щоб вони відповідали сучасним правовим реаліям.

Зазначені аспекти мають значення для формування англійської правової термінології, яка є ключовою для міжнародного співробітництва та взаєморозуміння в галузі права.

Приклади англійської правничої термінології можуть допомогти краще зрозуміти, які терміни використовуються в юридичних текстах та як вони пов'язані з конкретними правовими поняттями:

due diligence «процес обстеження та оцінки потенційної справи, компанії або активу, що здійснюється з метою зменшення ризику та мінімізації можливих втрат»;

arbitration «процедура вирішення спорів, коли сторони вибирають незалежного третейського суддю, який розглядає справу та виносить рішення»;

tort «це цивільне правопорушення, коли одна сторона завдає шкоди іншій стороні, і тому відповідна сторона може бути притягнута до відповідальності»;

writ «офіційний документ, що видається суддею або іншою уповноваженою особою, що накладає правові обмеження на особу чи організацію»;

jurisdiction «це територіальна чи функціональна межа, яка визначає повноваження органів влади, судів та інших установ у вирішенні певних справ»;

precedent «судове рішення, що визначає правило вирішення подібних справ у майбутньому»;

statute «закон, прийнятий законодавчим органом».

Ці приклади ілюструють різноманітні аспекти англійської правової термінології та показують, як терміни використовуються в конкретних контекстах. важливо звернути увагу на те, що правова термінологія може різнитися в залежності від юрисдикції та країни, тому важливу роль в процесах уніфікації юридичної термінології ЄС відіграє розповсюдження англійської мови та її функціонування в якості лінгва-франка: “*In the case of Belgium <...>, which is not usually considered a significant Anglophone country, a cardinal factor is the role of English as one of the <...> working languages of the European Union, in which Brussels is in effect the ‘capital’. <...> The high level of bilingualism between English and the national language in Denmark, the Netherlands, Norway, and Sweden in the consequence of the successful long-term teaching English to most*

of their people who have generally been willing to co-operate” [McArthur 1996, p. 10].

2. 3 Поліаспектний аналіз особливостей термінологічних інновацій у правознавчій сфері ЄС

Проаналізуємо приклади термінологічних інновацій у сфері права ХХІ ст., які виникли й функціонують в ЄС, в таких аспектах: походження, структура, семантика, функціонування.

З огляду на етимологію, правничі терміни ЄС охоплюють власномовні англійські одиниці та запозичення.

На власній основі сформовано терміни *green papers* “documents published by the European Commission to stimulate discussion on given topics at European Union (EU) level” та *white papers* “documents containing proposals for European Union (EU) action in a specific area. In some cases, they follow on from a green paper published to launch a consultation process at EU level”.

Проте переважна більшість термінів мають класичну основу походження – латинську і грецьку. Наприклад, у складі терміна *European legal instruments* “the instruments available to the European institutions to carry out their tasks” одиниці *legal* та *instrument* запозичено з латини непрямым шляхом, через французьку мову: *legal* < Old French *legal* “legal” (14c.) < Latin *legalis* “pertaining to the law” < *lex* (genitive *legis*) “an enactment; a precept, regulation, principle, rule; formal proposition for a law, motion, bill; a contract, arrangement, contrivance”; *instrument* < Old French *instrument, enstrument* “device” (14c.) < Latin *instrumentum* “a tool; apparatus; furniture; ornament; dress; embellishment; commission; authorization; document”. Термін *autonomy* походить від грецької основи: Greek *autonomia* “independence”, < *autonomos* “independent, living by one’s own laws” < *autos* “self” + *nomos* “custom, law”:

“To meet the present challenges of European integration and secure unity across the continent, we should develop a new Europeanism that promotes stronger integration in defence, foreign policy and border control, while putting greater emphasis on decentralisation, national **autonomy**, economic reforms and cultural traditions. This would put into practice the EU’s motto ‘Unity in diversity’ and give precise content to the ideal of an EU that is ‘big on big things and small on small thing’s” [Reho 2017].

Наявні також терміни, які запозичено із сучасних мов, зокрема, французької мови . Наприклад, *manoeuvre* “the form and means of implementation” < French *manoeuvre* “manipulation”.

В аспекті їх структури, новітні терміни правничої сфери ЄС різноманітні і представлені такими одиницями:

– прості за морфологічною будовою слова (*justice* (укр. *справедливість*) “one of the EU values defining how in practice people and communities should co-exist: fairness in the way people are dealt with”);

– деривати, морфологічна структура яких містить афікси (***non-discrimination*** (укр. *непринциповість дискримінації*) “one of the EU principles of treating people, companies, countries, etc. in the same way as others in order to be fair”);

– композити, які складаються з двох або більше основ (*law enforcement* (укр. *застосування права*) “a term applied to a set of regulatory acts or measures agreed, organized, and undertaken by a society in order to check law adherence as well as discover, deter and punish violations of norms and rules governing that society”);

– аббревіатури (*the ECJ* (немає відповідника в українській мові) “European Court of Justice”).

Примітною ознакою структури правничих термінів ЄС є те, що більшість з них утворені сполученням слів. Продуктивні словосполучення з

прийменником *of*. Трапляються й інші типи сполучень, зокрема фразові дієслова та безприйменникові конструкції:

– *violation of rights* (укр. *порушення прав*) “an action that abuses, or ignores basic human rights, i.e. universal human guarantees which protect an individual or a group against disrespect and interference with civil, political, social, economic, and cultural freedoms”; *the European Court of Auditors* (укр. *Європейський суд аудиторів, Рахункова палата*) “one of the EU institutions. Its role is to take care of the EU’s budget and audit finances in terms of revenue and spending”; *harmonisation of laws* (укр. *гармонізація законодавства, уніфікація законодавства*);

– *right to privacy* (укр. *право на особисте життя*) “right to respect for private and family life, home and correspondence in accordance with the law, for the prevention of disorder or crime, for the protection of health or morals, or for the protection of the rights and freedoms of others”;

– *opt out, opting out* (укр. *право на неучасть*) “negotiation of the EU member states not to participate in certain policy areas”.

З огляду на семантику, терміни правничої сфери ЄС представлені назвами різноманітних і численних установ, організацій, законодавчих актів (тобто здебільшого номенклатурними назвами - *the European Court of Human Rights* (укр. *Європейський суд прав людини*) “an international court set up in 1959. Sits in Strasbourg”), а також позначеннями реалій соціального життя та його упорядкування (*opt out, right to privacy* тощо). Важливу категорію становлять найменування, які співвідносяться із системою європейських цінностей (*justice, law enforcement, non-discrimination, right to privacy, freedom* тощо).

Стосовно функціонування аналізованої термінології, можна зазначити, що ці одиниці частотні у різних жанрах євродискурсу. Під терміном «євродискурс» розуміємо таке: *European discourse, Eurodiscourse* (укр. *європейський дискурс, євроінтеграційний дискурс*) “codified language used in written and spoken communication relating to European integration issues”:

“studying European discourses means looking at discourse either as a dependent variable – what is said about Europe? – or as an independent variable: how do discourses impact national politics and shape the process of integration? Or both” [Crespy 2015, p. 102]; “during the eighties a change of paradigm occurred concerning the notion of competence. This one started in fact to be considered in terms of know-how, more focused on the employability and the flexibility of the learners than on the construction of their knowledge. The “Eurodiscourse” took over this economic view but it fosters at present the acquisition of a civic concept through the learning of values, such as linguistic intercomprehension and intercultural understanding with the “others”, within experiences of mobility of young Europeans. Experts of the Council of Europe conceived grids of (self)evaluation of the linguistic and communicative competences which are essential for a stay in a foreign country” [Gohard-Radenkovic 2006, p. 82-83].

Терміни юридичної сфери ЄС трапляються в таких різновидах інституційного євродискурсу:

– масмедійний дискурс – “*The starting point for its [the **European Court of Auditors**] audit work is the EU’s budget and policies, primarily in areas relating to growth and jobs, added value, public finances, the environment and climate action*” [European Court];

– комунікація у сфері цивільного права – “*It [The **European Court of Human Rights**] rules on individual or State applications alleging violations of the civil and political rights set out in the **European Convention on Human Rights**. Since 1998 it has sat as a full-tome court and individuals can apply to it directly. In almost fifty years the Court has delivered more than 10,000 judgements*” [The Council of Europe 2017];

– академічний дискурс – “*The **European Court of Justice** first made reference to the **European Convention on Human Rights** in the **Nold judgment** in 1974*” [Guild, Lesieur 1998, p. 17];

– науковий дискурс – “Recently, the powers of the European Union (EU) have evolved from being mainly regulatory to include also direct enforcement competences. <...> The shift of power from the national to the EU level, especially in such an area as **law enforcement**, raises concerns about how to ensure democratic control and **the rule of law**” [Scholten 2017, p. 1];

– науково-популярний дискурс – “Although **the Court of Justice** came to the conclusion in interpreting **the Community provision**, that it was not necessary for recipients to give their name so that, in fact, consideration of the question of a violation of a fundamental right was superfluous, it declared finally that the general fundamental principles of the **Community legal order**, which the Court of Justice had to safeguard, included respect **for fundamental rights**” [Borchardt 2010, p. 25];

– політичний дискурс - “Under the founding Treaty of Rome **harmonisation of national laws required unanimity**” [Harmonization]; “people equal in their humanity deserve **fair treatment**” [Council of Europe 2017]; “Examples of **opt-outs** include: Schengen Agreement: Ireland and the United Kingdom; economic and monetary union: Denmark and the United Kingdom; defense: Denmark; EU Charter of Fundamental Rights: Poland and the United Kingdom; area of freedom, security and justice: Denmark, Ireland and the United Kingdom (the latter two countries may **opt into** given initiatives if they wish)” [EUR-lex];

– аксіологічний дискурс – “There has been protection for family life for a long time in law. But there never was until 2000 a general **right to privacy**; it was just a kind of piecemeal protection in that area given by a mixture of statute and common law. It was only in 2000 that we acquired a general **right to privacy**” [Phillipson 2018]; Two of the key values that lie at the core of the idea of **human rights** are **human dignity** and **equality**. <...> Many other values can be derived from these two fundamental ones and can help to define more precisely how in practice people and societies should co-exist. For example: <...> **Non-discrimination**: because equality in human dignity means we should not judge people’s rights and opportunities on the basis of their characteristics” [The Council

of Europe 2017]; “*A primary issue within the European Union relates to often-used concept of “subsidiarity”: the guiding principle that government structure should internalize all economic externalities to the smallest level of government possible*” [Buxbaum 2011, p. 101]; “**Solidarity** is the necessary corrective to freedom, for inconsiderate exercise of freedom is always at the expense of others. For this reason, if a Community framework is to endure, it must also always recognize the solidarity of its members as a fundamental principle” [Borchardt 2010, p. 22].

Ефективність застосування юридичних термінів ЄС підтверджується їх здатністю не тільки позначати важливі галузеві реалії, а й їх спроможністю виконувати аргументативну функцію. Комуніканти виходять з верховенства права і цим певною мірою обмежують вибір теми повідомлення, дискусії, бесіди тощо. Це примушує мовців до застосування мовленнєвих штампів, що в цілому характерно для інституційного спілкування. Водночас в процесі обміну інформацією між адресантом і реципієнтом встановлюється певна субординація, дистанція, яка сприяє реалізації бажаного чи очікуваного сприйняття висловлювання, спрямованого на досягнення іллокутивних цілей. Правнича термінологія інтегрована в контекст спілкування, орієнтованого на реалізацію аксіологічної стратегії кооперації, збереження соціального порядку і рівноваги, а також залучення індивідів у групові відносини. Уживання правничих термінів сприяє зменшенню ступеня конфліктності та конфронтації комунікації.

Отже, комплексний аналіз лексичних інновацій у правничій сфері ЄС дозволяє встановити високий ступінь різноманітності термінології, її динамічність і функційну гнучкість.

2.4 Виклики та перспективи формування англійськомовної правничої термінології ЄС

Переклад галузевих термінів – проблема, з якою перекладачі стикаються досить часто, особливо в процесі перекладу галузевих текстів. Спеціаліст, займаючись перекладом таких текстів, повинен урахувати особливості перекладу термінів. Найоптимальнішим підходом до перекладу термінів є виявлення в мові, на який здійснюється переклад, еквівалента мови оригіналу. Такий спосіб актуальний, коли обидві мови відносяться до країн, які досягли однакового рівня промислового та економічного розвитку. Однак, якщо підбір еквівалента неможливий, перекладач звертається до інших способів перекладу.

Розрізняють два основних види перекладу: прямий (буквальний) і непрямий (зовнішній) переклад [Скороходько 1963, с. 15]. До непрямого перекладу вдаються у тих випадках, коли деякі елементи неможливо відтворити мовою перекладу, не змінивши порядок проходження цих елементів або не змінивши самі лексичні одиниці. В рамках непрямого перекладу виділяють такі способи перекладу, як транспозиція, модуляція, еквіваленція і адаптація.

Буквальний переклад використовується при наявності структурного паралелізму і включає в себе деякі способи перекладу, такі як запозичення, калькування і, відповідно, дослівний переклад. Окрім уже згаданих вимог до перекладу термінів, існує ряд інших вимог, умов і факторів, які, без сумніву, дуже впливають як на вибір певного способу перекладу терміна, так і на його функціонування в мові перекладу. Серед них слід виділити такі: тенденцію до скорочення або компресії: тенденція в основному спостерігається у багатокomпонентних термінів, структура яких часом є занадто громіздкою; вплив екстралінгвістичних факторів.

Юридичний переклад є одним із видів спеціального перекладу і його можна розглядати у двох планах: як галузь практичної мовної діяльності та як навчальну дисципліну. Як сфера практичної мовної діяльності юридичний переклад є одним із видів спеціального перекладу, об'єктом якого виступає передача засобами іншої мови різноманітних письмових та усних юридичних текстів.

Вивчення мовних особливостей писемного та усного мовлення на юридичні теми набуває для перекладача великого значення. До таких особливостей відносяться:

- велика насиченість юридичних матеріалів юридичною лексикою, основну частину якої складають юридичні терміни, багато з яких перекладаються українською мовою словосполученнями або описово;
- наявність у письмовій та усній промові на юридичні теми особливих ідіоматичних виразів і фразеологічних поєднань, які не вживаються або рідко вживаються в загальнолітературній мові;
- наявність деяких стилістичних відхилень від загальнолітературних норм, іноді досить значних. Сюди можна зарахувати:
 - широке застосування в англійській мові еліптичних конструкцій (скорочених, без артиклів), особливо в типових документах, форма і зміст яких змінюються в невеликих межах (зведення, повідомлення, рішення, висновки).
 - наявність зворотів офіційно-канцелярського стилю в документах, присвячених загальним та адміністративно-господарським питанням;
 - суворо регламентоване вживання дієслівних форм та зворотів мови спеціальної термінології у певних юридичних документах.
 - застосування латинських слів та виразів у юридичних текстах;
 - наявність скорочень, більшість яких використовується лише в юридичних текстах та документах.

Дослідники особливостей юридичного перекладу зазначають, що в процесі перекладу юридичних текстів слід пам'ятати, що багато звичайних

слів у юридичних текстах може мати термінологічне значення. У цьому випадку, щоб уникнути інтерференції, тобто впливу відомих значень слів і виразів загального чи спеціального значення в юридичний текст, необхідно користуватися спеціальними словниками та довідниками. Саме складність побудови та змісту юридичних термінів спричиняють ряд труднощів.

На вибір способу перекладу впливають не тільки пред'явлені до терміну вимоги, зокрема, впровадження, варіаційна стійкість і вимога евфонії, а й певні мовні тенденції, наприклад, прагнення до компресії і скорочення, а також ряд екстралінгвістичних факторів, таких як вплив технологічно розвиненіших країн і їх мови на мову перекладу, психологічні чинники і тенденція до створення «універсалій» для полегшення міжкультурної комунікації. Тому далеко не завжди кожна з перерахованих вище вимог до термінів дотримується в процесі перекладу юридичних термінів.

В процесі перекладу простих і складних термінів найбільш використовуваним є прямий спосіб перекладу, зокрема, запозичення. Часом переклад термінів не відбувається зовсім. Причину відсутності перекладу, можливо, слід шукати серед екстралінгвістичних чинників. Однак багатокomпонентні терміни відтворюються з англійської на українську більш складним способом. Тут можна зустріти використання непрямого способу перекладу. Часом перекладачі вдаються навіть до поєднання прямого і непрямого способів перекладу.

Специфіка перекладу термінів полягає в тому, що найважливішою умовою досягнення еквівалентності є збереження в перекладі змістовної точності одиниць мови оригіналу, забезпечення абсолютної ідентичності понять, які висловлюються термінами мови оригіналу і мови перекладу. Іншими словами, якщо терміни обох мов кодують поняття відповідної наукової галузі, а тотожність кодів відправника і одержувача є елементарною умовою успішної комунікації, то саме забезпечення тотожності значущих

термінами понять являє собою найважливіше завдання перекладу галузевого тексту.

Ситуація, коли в мові перекладу існує однозначний і офіційно закріплений еквівалент одиниці перекладу, очевидно, не викликає певних проблем в процесі їх відтворення. Тоді як у другій ситуації, з причини відсутності загальноприйнятого еквівалента, виникають певні труднощі. Методом вирішення проблеми безеквівалентності можна назвати процес синонімізації. Під синонімізацією розуміється підбір і аналіз синонімів як певний спосіб розробки синонімічних галузевих термінів, що дозволяє удосконалювати практику професійно орієнтованого перекладу. Такий метод дозволяє більш точно пов'язувати терміни та поєднання їх певних сфер діяльності або галузей знань.

Існує три важливих умови адекватного перекладу термінів. По-перше, повинен бути здійснений правильний (адекватний) переклад окремих термінів у тексті. По-друге, кожен термін повинен бути перевірений з точки зору терміносистеми, в яку він входить в мові оригіналу і мові перекладу. І по-третє, повинні бути враховані відмінності термінів, зумовлені специфікою кожної мови. При виконанні кожної з умов перекладач стикається з певними труднощами. Обсяг значення терміну в мові оригіналу може не збігатися з обсягом значення того ж терміну в мові перекладу, що може ускладнювати забезпечення адекватного перекладу. Також може виникнути ситуація, коли в мові перекладу відсутній еквівалент терміну вихідної мови.

Слід окреслити основні причини неточного перекладу термінології. По-перше, це - розвиток наукової думки (випадок, коли для нового поняття ще немає відповідного терміну, і для його найменування в перший час використовується найближчий або подібний за змістом термін); саме це служить причиною виникнення багатозначності терміну, яка з розвитком поняття в більшості випадків зникає. По-друге, це - стилістична мета (перекладач може вдаватися до використання синонімів терміну або його коротких текстуальних варіантів, щоб уникнути зайвої монотонності тексту

і множинних повторів). По-третє, це - проста неухважність або некомпетентність перекладача.

Для тих ситуацій, коли еквіваленти у терміну відсутні застосовують перекладацькі стратегії:

- запозичення терміну шляхом транслітерації або транскрипції з наданням його короткого тлумачення;
- калькування (якщо термін з'явився у мові шляхом семантичного перенесення);
- вилучення;
- описовий переклад;
- модуляція, за якої вихідне слово або словосполучення замінюється іншим з логічних міркувань і здійснюється підбір контекстуального синоніма;
- функційна заміна.

Отже, для вибору найоптимальнішого способу перекладу галузевих термінів необхідно враховувати не тільки стандартні вимоги, що висуваються до терміну, але вплив певних мовних тенденцій і екстралінгвістичних чинників. Ситуація, коли в мові перекладу існує однозначний і офіційно закріплений еквівалент одиниці перекладу, очевидно, не викликає певних проблем в процесі їх відтворення. Тоді як у другій ситуації, з причини відсутності загальноприйнятого еквівалента, виникають певні труднощі. Розрізняємо наступні можливі способи перекладу юридичних термінологічних слів і сполучень: транслітерація або транскрипція з наданням короткого тлумачення терміну; калькування (якщо термін з'явився у мові шляхом семантичного перенесення); вилучення; описовий переклад; модуляція, за якої вихідне слово або словосполучення замінюється іншим з логічних міркувань і здійснюється підбір контекстуального синоніма; функціональні заміни.

Проблеми формування англійськомовної правничої термінології в умовах євроінтеграції пов'язані з багатомовністю, відмінностями в організації правових систем та іншими складнощами термінологічної уніфікації.

Багатомовність - європейська правова система складається з різних мов, що може призвести до розбіжностей у використанні термінології та ускладнити взаєморозуміння між юристами з різних країн.

Різноманітність правових систем - правові системи країн-членів ЄС мають різні особливості та термінологію, що може призвести до складнощів у використанні єдиних термінів.

Недостатня уніфікація термінології - у деяких випадках відсутність єдиних стандартів визначення термінів може призвести до різних інтерпретацій та ускладнити взаєморозуміння між юристами з різних країн.

Технічна складність - формування правової термінології вимагає багато часу, зусиль та фінансових ресурсів, що може стати на заваді умовам економічної складності країни.

Зміни в правовій системі - реформи та зміни в правовій системі країни можуть призвести до змін у термінології та необхідності переоцінки вже існуючих термінів.

Культурні відмінності - різниця в культурі та традиціях між країнами може призвести до використання різної термінології та відмінностей у сприйнятті термінів.

Перспективи формування англійськомовної правничої термінології в умовах євроінтеграції можна окреслити таким чином:

- сприяння взаєморозумінню - правнича термінологія є основою взаєморозуміння між юристами з різних країн та культур, що може сприяти підвищенню якості правової практики та вирішенню правових конфліктів;
- зручність спілкування з партнерами з ЄС - англійська правнича термінологія є міжнародно визнаною та широко використовується в правовій сфері;

- покращення репутації - використання стандартизованої термінології може позитивно вплинути на репутацію України як країни, що дотримується міжнародних правових стандартів;
- посилення конкурентоспроможності - володіння англійською правничою термінологією може збільшити конкурентоспроможність українських юристів та адвокатів на міжнародному ринку;
- створення сприятливих умов для іноземних інвесторів - іноземні інвестори можуть мати довіру до системи правосуддя в Україні, якщо вони розуміють і відчують, що юридичні терміни використовуються відповідно до міжнародних стандартівж
- надмірне використання складних та технічних термінів - це може стати на заваді розумінню термінології непрофесійними користувачами та призвести до погіршення якості правової інформаціїж
- відсутність термінів для нових явищ та технологій - з'явлення нових явищ та технологій може призвести до необхідності створення нових термінів, що може виявитися складним та тривалим процесомж
- недостатня увага до регіональних варіацій термінології - в різних регіонах можуть використовуватися різні терміни для позначення одних і тих самих понять, що може призвести до непорозумінь та помилок у використанні термінології
- недостатня увага до культурної чутливості - використання термінів, що можуть бути образливими або неприйнятними для певних культур, може призвести до конфліктів та неприйнятності правової інформації.
- недостатня увага до використання простої та зрозумілої мови - використання складної термінології та важкодоступної мови може призвести до того, що правова інформація буде незрозумілою та недоступною для більшості людей.

Аналіз проблем, пов'язаних з формуванням англійськомовної правової термінології, показує, що існує кілька чинників, що ускладнюють

стандартизацію та єдність термінології в європейському правовому просторі. Багатомовність, різноманітність правових систем, недостатня уніфікація термінології, технічна складність, зміни в правовій системі, культурні відмінності та низька якість перекладу можуть призвести до розбіжностей у використанні термінів та ускладнити взаєморозуміння між юристами з різних країн.

Для подолання цих проблем необхідно розвивати єдині стандарти термінології, проводити взаємний обмін досвідом між правовими системами та підвищувати якість перекладу термінів. Такі заходи можуть сприяти формуванню уніфікованої термінології та сприяти взаємному розумінню між юристами з різних країн.

Україна знаходиться в процесі інтеграції до європейського простору, тому питання використання англійської правової термінології в українському правосудді стає все більш актуальним. Зокрема, це стосується права Європейського Союзу, яке є обов'язковим для виконання Україною у рамках її євроінтеграційного курсу.

Формування англійськомовної правової термінології в Україні має великий потенціал та перспективи. З одного боку, це дозволить забезпечити взаєморозуміння між українськими та зарубіжними юридичними фахівцями та підвищити ефективність співпраці між ними. З іншого боку, це може сприяти залученню іноземних інвестицій та розвитку експорту юридичних послуг, що має важливе значення для розвитку економіки країни.

Для розвитку англійськомовної правової термінології в Україні необхідно вирішувати проблеми, пов'язані з багатомовністю, різноманітністю правових систем, недостатньою уніфікацією термінології, технічною складністю, змінами в правовій системі, культурними відмінностями та низькою якістю перекладу. Для цього необхідно проводити дослідження та розробляти єдині стандарти термінології, залучати до цього процесу фахівців з різних країн та використовувати сучасні технології машинного перекладу та інші інструменти для підвищення якості термінологічного перекладу.

Загалом, формування англійськомовної правової термінології в Україні є важливим напрямом розвитку юридичної галузі та викликом для юристів та інших фахівців, що працюють у цій сфері.

Це дозволить Україні стати більш конкурентоспроможною на міжнародному ринку та забезпечити більш ефективне виконання європейських стандартів та вимог. Проте, важливо не забувати про українську правову термінологію, яка також має важливе значення для національної правосуддя та культурної ідентичності країни. Тому, необхідно забезпечувати баланс між англійськомовною та українськомовною правовою термінологією та забезпечувати їх взаємодію та узгодженість.

У цілому, формування англійськомовної правової термінології є важливим кроком для її інтеграції до європейського простору та розвитку юридичної галузі країни. Проте, для досягнення цього необхідно вирішувати відповідні технічні та культурні проблеми та забезпечувати баланс між англійськомовною та українськомовною термінологією.

Отже, можна зробити висновок, що формування англійськомовної правової термінології в Україні має великий потенціал та перспективи. Воно дозволить забезпечити взаєморозуміння між українськими та зарубіжними юридичними фахівцями, підвищити ефективність співпраці між ними, залучити іноземні інвестиції та розвивати експорт юридичних послуг, що має важливе значення для розвитку економіки країни. Проте для цього необхідно вирішувати ряд проблем, пов'язаних з багатомовністю, різноманітністю правових систем, недостатньою уніфікацією термінології, технічною складністю, змінами в правовій системі, культурними відмінностями та низькою якістю перекладу. Для цього необхідно проводити дослідження та розробляти єдині стандарти термінології, залучати до цього процесу фахівців з різних країн та використовувати сучасні технології машинного перекладу та інші інструменти для підвищення якості термінологічного перекладу.

ВИСНОВКИ

За результатами нашого дослідження можна зробити такі узагальнення стосовно формування і функціонування англійськомовної правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів.

Нагальною проблемою термінознавства є розробка стандартів та рекомендацій щодо використання англійської мови в юридичній сфері. Це допоможе забезпечити єдиний підхід до формулювання термінів та складових юридичних документів, що має важливе значення для збереження юридичної точності та уніфікації документів.

Необхідним виявляється також і активне використання ресурсів та досвіду зарубіжних юридичних систем для збагачення власної термінології. При цьому слід враховувати особливості національної законодавчої бази та використовувати лише ті терміни, які знаходять відповідний еквівалент в національній правовій термінології.

Важливим завданням є створення бази даних та словників з англійської мови. Це дозволить швидко знаходити необхідні терміни та визначати їх відповідний переклад, що має важливе значення для підвищення ефективності роботи юристів.

Забезпечення англійськомовної освіти для правників та студентів юридичних факультетів допоможе опанувати термінологію та покращити комунікативні навички в юридичній сфері.

Впровадження новітніх технологій, таких як машинний переклад та штучний інтелект, для поліпшення якості перекладу та розвитку англійської правничої термінології. При цьому слід пам'ятати, що автоматичний переклад може мати неточності та помилки, тому його використання слід поєднувати з професійним перекладом та редагуванням юридичних документів.

Залучення експертів-перекладачів для розроблення та вдосконалення англійської правничої термінології дозволить забезпечити високу якість перекладу та уніфікацію термінології.

Отже, для успішного формування англійської правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів необхідно розробляти стандарти, активно використовувати зарубіжний досвід, створювати базу даних та словники, забезпечувати англомовну освіту та впроваджувати новітні технології, а також залучати експертів-перекладачів для вдосконалення термінології. Ці заходи допоможуть підвищити ефективність роботи юристів та забезпечити єдиний підхід до формулювання термінів та складових юридичних документів.

Формування англійськомовної правничої термінології є важливим завданням у зв'язку з розвитком європейської інтеграції та підвищенням міжнародної співпраці в галузі права. Забезпечення точності та уніфікації термінів є важливим елементом формування правничої термінології. Для цього необхідно розробити стандарти та рекомендації щодо використання англійської мови в юридичній сфері. Мова права є всезагальним інструментом інституційного спілкування в правничій системі. Однак вона входить у склад національної мови і повинна чітко відповідати їй, оскільки використовується лише в конкретному оточенні для належного регулювання певних аспектів соціальних відносин.

Особливості застосування юридичної термінології ЄС полягають в тому, що реформа внутрішнього законодавства країн-членів ЄС та його наближення до світових стандартів потребує ретельного вивчення європейського законодавства. Зокрема, визначальним аспектом поточного виклику є правильне використання та загальні підходи до використання юридичної термінології.

На сьогодні не існує уніфікованого підходу до розуміння терміну «правнича термінологія ЄС». Тому система позначень юридичних концептів являє собою складне і різноманітне явище. Ця різноманітність виявляється

поліаспектно, зокрема у походженні термінів, їх структурі, семантиці та функціонуванні.

Основними характеристиками правничої термінології ЄС можна вважати такі: активне формування термінів законодавства та номенклатурних позначень; існування однослівних термінів та термінологічних сполучень, утворених за різними моделями; моносемантизм та нормативна дефінітивність; стандардизованість; іменниковий і дієслівний характер позначень;

Науковці одноголосні в тому, що юридична термінологія розглядається як технічна та виразна мовна риса юридичної мови. У цьому сенсі юридична термінологія використовується для позначення понять, що належать до сфери права. ЄС вдається міжкультурного спілкування, обумовленого багатомовністю. Таке спілкування не коріниться в жодній з національних культур країн-членів ЄС. Правові акти, прийняті інститутами ЄС та які повинні застосовуватися та виконуватися у всіх країнах-членах, повинні уникати культурних специфік і, отже, поняття або термінологію, властиву будь-якій національній правовій системі, слід використовувати уважно.

Більшість міжнародних договорів, актів та інших документів приймаються англійською мовою, що підвищує її роль для правознавства.

Перспектива дослідження полягає в поглибленні вивчення правничої термінології ЄС за рахунок перекладознавчого аспекту, а також розв'язання потреб їх лексикографічної реєстрації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артикуца Н. В. Юридичне термінознавство в Україні: сучасний стан, основні напрями та перспективи розвитку. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/b1aa5619-bd3e-44f7-ae26-b82503085fce/content> (дата звернення: 04.10.2022).
2. Білозерська Л. П. Термінологія та переклад : навчальний посібник. Вінниця : Нова Книга, 2010. 232 с.
3. Булаховський Л. А. Нариси загального мовознавства Київ : Радянська школа, 1995. 247 с.
4. Бурлакова І., Дячук Т. Проблема багатозначності в термінології (на прикладі соціально-економічної термінолексики). *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2019. № 40. С. 10–15.
5. Дмитрасевич Р. До питання про класифікацію англomовних термінів юридичної психології. *Актуальні питання іноземної філології*. 2016. № 4. С. 51–56. URL : https://intrel.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/akrif_2016_4_11.pdf (дата звернення: 05.12.2022).
6. Долинський Є. В. Особливості перекладу англійської юридичної термінології. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства* : зб. наук. пр. Хмельницький : ХНУ, 2019. Вип. 17. С. 57–61. URL : http://elar.khnu.km.ua/jspui/bitstream/123456789/9007/1/apftp_20... (дата звернення: 04.10.2022).
7. Дудок Р. І. Термін та його структурно-семантичний потенціал. *Вісник СумДУ*. 2006. № 3 (87). С. 119–123.
8. Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя : Запорізький державний університет, 1998. 431 с.

9. Зацний Ю. А. Соціолінгвістичні аспекти вивчення словникового складу сучасної англійської мови : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Запоріжжя : Запорізький державний університет, 2004. 284 с.
10. Зацний Ю. А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. Львів : ПАІС, 2007. 228 с.
11. Зацний Ю. А. Про деякі тенденції в словотвірних процесах сучасної англійської мови. *Нова філологія*. 2014. № 64. С. 162–170.
12. Казак Ю. Поняття «термін» як лінгвістична проблема: підходи до визначення та історія дослідження. *Філологічний часопис*. 2018. Вип. 1 (11). С. 50–55.
13. Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово- стилістичні проблеми. Вінниця : Нова Книга, 2002. 564 с.
14. Касяненко Д. Лексико-семантичні процеси в термінології євролекту та їхнє відтворення у перекладі. *Мовні і концептуальні картини світу* : збірник наукових праць. 2013. Вип. 2. С. 159–165.
15. Касяненко Д.С. Особливості перекладу та лексичної гармонізації законодавчих актів ЄС в контексті євроінтеграції України. Київ : Київський Національний університет ім. Тараса Шевченка, 2011. 259 с.
16. Конституція України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%...> (дата звернення: 18.04.2023).
17. Кочан І. М. Варіанти і синоніми термінів з міжнародними компонентами. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : *Проблеми української термінології*. 2008. № 620. С. 14–19.
18. Кочан І. М. Синонімія у термінології. *Мовознавство*. 1992. № 3. С. 32–35.
19. Лазарєв В. В. Особливості використання юридичної термінології у країнах європейського союзу. *Science Rise: Juridical Science*. 2021. № 3 (17). С. 4–8.

20. Любченко М. І. Юридична термінологія: поняття, особливості, види : монографія. Харків : ТОВ «Видавництво права людини», 2015. 280 с.
21. Ляшук А. М. Семантична структура юридичних термінів української та англійської мов : автореф. дис. канд. ... філол. наук : 10.02.17. Київ, 2007. 22 с.
22. М'ягkota І. Синоніми та варіанти у термінолексичі української фольклористики. *Вісник національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Проблеми української термінології». 2014. № 791. С. 129–133.
23. Мазуріна Ю. Лінгвістична термінологія як особлива терміносистема. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2022. № 35. С. 80–89.
24. Михайлова Т. В. Семантичні відношення в українській науково-технічній термінології : автореф. дис. канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2002. 20 с.
25. Михайлова Т. Синонімічні відношення в українській науково-технічній термінології . *Українське мовознавство*. 2003. № 25. С. 24–30.
26. Пілецька Н. Економічна термінологія як об'єкт дослідження. 2008. URL : https://vlp.com.ua/files/37_11.pdf (дата звернення: 29.06.2023).
27. Помірко Р., Дудок Р. Міжмовна інтерференція у формуванні суспільно-політичної термінології. *Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови*. 2016. Вип. 23. С. 3–9.
28. Проєкт Закону України «Про застосування англійської мови в Україні». URL : <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1854364> (дата звернення: 18.04.2023).
29. Радченко О. І. Мовна норма і варіантність в українській науковій термінології : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01. Харків, 2000. 203 с.
30. Романова О. О. Варіантність в українській швацькій термінології. *Вісник Черкаського університету. Філологічні науки*. 2012. № 27 (240). С. 73–76.

31. Скороходько Е. Ф. Сучасна англійська термінологія : навчальний посібник. Київ : УІЛМ, 2002. 76 с.
32. Скороходько Э.Ф. Вопросы перевода английской научно-технической литературы. Киев : Изд-во Киевского ун-та, 1963. 92 с.
33. Турчин В. В. Прагматика наукового терміна : монографія. Івано-Франківськ : Факел, 2004. 226 с.
34. Чайка О. Новітній погляд на поняття «термін» у лінгвістиці. *Філологічний часопис*. 2020. Вип. 2 (16). С. 103–110.
35. Черноватий Л. М. Переклад текстів міжнародних англійських угод українською мовою : Три базові угоди у галузі прав людини. Вінниця : Нова Книга, 2017. 184 с.
36. Шаблій О. А. Переклад юридичних текстів (на матеріалі правничих термінологічних систем ФРН та України): навчальний посібник. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 247 с.
37. Яцишин Н. П. Юридична термінологія як спеціалізована система правових понять. *Термінологічний вісник*. 2013. Вип. 2 (2). С. 99–103.
38. Avila H. Certainty in Law. New York : Springer, 2016. 520 p.
39. Baaij C. J. W. The Role of Legal Translation in Legal Harmonization. Bedfordshire : Kluwer Law International B.V., 2012. 256 p.
40. Bajcic M. New Insights into the Semantics of Legal Concepts and the Legal Dictionary. Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 2017. 222 p.
41. Chaika O. Binomials in English Audit Terminology. *Міжнародний філологічний часопис*. 2019. Вип. 10. № 3. С. 68–73.
42. Gardner J. Misused English words and expressions in EU publications. Luxembourg : European Court of Auditors, 2015. 59 p.
43. Harvey M. A Beginner's Course in Legal Translation: the case of culture-bound terms. *Semantic scholar*. Allen Institute for AI. 2003. URL : <https://www.semanticscholar.org/paper/A-Beginner-'s-Course-in-L...> (дата звернення: 24.10.2023).
44. Munoz M. S. Terminology. Murcia : Universidad de Murcia, 2010. 145 p.

45. Onufrio M. V. Harmonisation of European Contract Law and Legal Translation: A Role for Comparative Lawyers. SSRN, 2009. URL : <https://indret.com/harmonisation-of-european-contract-law-and-le...> (дата звернення: 05.06.2023).

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

46. Юридична енциклопедія: В 6 т. / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана. 2004. Т. 6. 768 с.

47. A Short English-Ukrainian-Polish Dictionary of European Studies. 270 words and expressions : dictionary / ed. by T. Kozlova, A. Kryński, O. Babelyk. Czestochowa : Publishing House “Educator” of Polonia University in Czestochowa, 2019. 176 p.

48. Ballentine J. A. Law Dictionary. 2010. URL : <https://lawcat.berkeley.edu/record/1155912> (дата звернення: 24.06.2023).

49. Black’s Law Dictionary. URL : <https://thelawdictionary.org> (дата звернення: 24.05.2023).

50. EUR-lex. Access to European Union Law. URL : <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/glossary/eu-law.html> (дата звернення: 24.05.2023)

51. Garner B. A. A Dictionary of Modern Legal Usage. Oxford : Oxford University Press, 1995. 953 p.

52. Law J., Martin E. A. Oxford Dictionary of Law. 10th ed. 2014. URL : [https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199551248.001.0001/acref-9780199551248_\(дата звернення: 24.05.2023\)](https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/acref/9780199551248.001.0001/acref-9780199551248_(дата звернення: 24.05.2023)).

53. West’s Encyclopedia of American Law (13 Vol. set) / Ed. by Lehman J., Phels Sh. Detroit : Gale, 2002. 7000 p. URL : <https://library.villanova.edu/Find/Record/765796/TOC> (дата звернення: 02.09.2023).

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

54. Borchardt K.-D. The ABC of European Union Law. *Publications Office of the European Union*. Luxemburg, Brussels, 2010. URL : <https://wpia.uni.lodz.pl/files/profiles/258/ECL/ABC%20.pdf> (дата звернення: 01.09.2023)

55. Bowcott O. UK's new supreme court chief calls for clarity on ECJ after Brexit. *The Guardian*. Oct. 5, 2017. URL : <https://www.theguardian.com/law/2017/oct/05/uks-new-supreme-court-chief-calls-for-clarity-on-ecj-after-brexite> (дата звернення: 01.09.2023).

56. Council of Europe. *What are human rights? Compass: Manual for Human Rights. Education with Young People*. 2017. URL : <https://www.coe.int/en/web/compass/what-are-human-rights-> (дата звернення: 29.04.2023).

57. Crespy A. Analysing European Discourses. *Research Methods in European Union Studies. Palgrave Studies in European Union Politics* / ed. by K. Lynggaard, I. Manners & K. Löfgren. London : Palgrave Macmillan, 2015. P. 102–120.

58. European Court of Auditors. *The Guardian of the EU finances*. Luxembourg. URL : <https://www.eca.europa.eu/en/Pages/ECAWork.aspx> (дата звернення: 09.08.2023)

59. *European Economic and Business Law: Legal and Economic Analyses on Integration and Harmonization* / ed. by R. M. Buxbaum. Berlin : Mouton de Gruyter, 2011. 413 p.

60. Gohard-Radenkovic A., Kohler.-Bally P. Une politique et un cadre de formation au service de l'étudiant de mobilité et de la transformation de son 'capital' linguistique et culturel. *Plurilinguisme, interculturelité et didactique des langues étrangères dans un contexte bilingue. Mehrsprachigkeit, Interkulturalität und Fremdsprachendidaktik*. Berne : Peter Lang, 2005. P. 227–245.

61. Guild E., Lesieur G. The European Court of Justice on The European Convention on Human Rights: Who Said What, When? London : Martinus Nijhoff Publishers, 1998. 466 p.

62. Harmonization. URL : <http://en.euabc.com/word/547> (дата звернення: 01.09.2023)

63. McArthur T. English in the world and in Europe. *The English Language in Europe*. Oxford : Intellect Books, 1996. P. 3–15.

64. Phillipson G. Q & A: The Right to Privacy. *Religion and Ethics*. BBC. 2013. URL : <http://www.bbc.co.uk/religion/0/22887499> (дата звернення: 01.02.2023).

65. Reho F. O. For a New Europeanism. *New Europe*. 2017. URL : <https://www.neweurope.eu/article/for-a-new-europeanism/> (дата звернення: 01.09.2023).

66. Scholten M., Luchtman M., Schmidt E. The proliferation of EU enforcement authorities: a new development in law enforcement in the EU. *Law Enforcement by EU Authorities: Implications for Political and Judicial Accountability* / ed. by M. Scholten, M. Luchtman. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2017. P. 1–27.

67. Tamm D. The History of the Court of Justice of the European Union Since its Origin. *The Court of Justice and the Construction of Europe: Analyses and Perspectives on Sixty Years of Case-law -La Cour de Justice et la Construction de l'Europe: Analyses et Perspectives de Soixante Ans de Jurisprudence*. Luxebrough : Springer Science and Business Media, 2013. P. 9–35.

68. The Council of Europe. (n.d.). *The Court in brief. The European Court of Human Rights. Questions and Answers*. Strasbourg. URL : https://www.echr.coe.int/Documents/Court_in_brief_ENG.pdf (дата звернення: 29.04.2023)

SUMMARY

The object of the study is the English-language legal terminology.

The purpose of the work is the analysis of the formation of innovations in the English-language legal terminology in the conditions of European integration processes.

The activity of European integration processes has been significantly accelerated, which requires compliance with European standards and norms in various spheres of social life. One of the main tasks of European integration is to ensure legal harmonisation and interaction between the legal systems of different countries. This puts before the legal systems of the countries involved in the European integration processes, the requirement to introduce the appropriate legal terminology into the circulation.

The results indicate the diversity and dynamism of English-language terminology in the field of EU law. The peculiarities of the application of the legal terminology of the EU are that the reform of the internal legislation of the EU member states and its approximation to world standards requires a thorough study of the European legislation. In particular, a defining aspect of the current challenge is the correct use and general approaches to the use of legal terminology.

Key-words: *the English language, institutional discourse, law terminology, eurointegration*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Степченко Владислав Віталійович, студент 2 курсу, форми навчання заочної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма мова і література (англійська), адреса електронної пошти stepchenkov.v.v@znu.edu.ua

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Формування англійськомовної правничої термінології в умовах євроінтеграційних процесів» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згоден на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата _____ Підпис _____ ПІБ (студент) _____